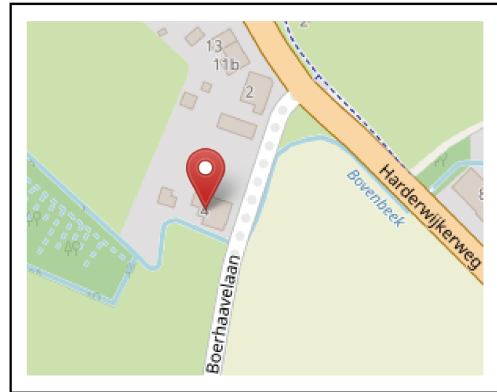

Voormalig pension Gerbrandts
Boerhaavelaan 4
6957 AH Laag-Soeren

Monumentgegevens

Monumentnummer 0000180
Inschrijving register 24 december 2008
Kadastrale aanduiding Dieren P 2755

Historie en ligging:

Rustiek-landelijk, schilderachtig deels witgepleisterd en deels witgeschilderd voormalig pension in oorsprong gebouwd tussen 1877 en 1895. Tussen 1905 en 1911 werd er een halve verdieping onder een mansardedak toegevoegd. Het pension is volgens P.J.G. Breukink het oudste pension in Laag-Soeren. Het huis werd gebouwd in opdracht van de heer Gerbrands die huisknecht was bij Jut van Breukelerwaard (stichter van het kuuroord 'Bethesda'). In 1898 startte zijn broer in het pand een pension waar vooral gasten van het kuuroord logeerden. Het pension werd in 1962 opgeheven.

Bij het geheel gepleisterde uitwendige zijn de strekken boven de vensters, de rollagen en enkele stroken metselwerk ongepleisterd dan wel onbeschilderd gelaten. Dit motief dat H.P. Berlage gebruikte in zijn villa's voor Frederik van Eeden te Bussum (1892/93, 1902) en voor Jan Toorop te Katwijk aan Zee (1898) werd door tal van villa-architecten overgenomen. Het gebruik van wit pleisterwerk gecombineerd met rustiek donker en bewerkt hout geeft het gebouw een landelijk karakter.

Het pand dat een deel vormt van de zuidelijke dorpsentree is bijzonder fraai gelegen in een bocht van de Soerense beek op het punt waar deze de Boerhavelaan kruist en is beeldbepalend gezien van vanaf de Harderwijkerweg en de Badhuislaan die door de Boerhavelaan verbonden worden. Voor het pand ligt een open weide terwijl de bouwplaats gemarkeerd wordt door hoog opgaand geboomte. Het pand dat omgeven wordt door een fraaie ruime tuin wordt links begrenst door de Soerense beek. De tuin ter rechter- zijde van het gebouw, waarin een eenvoudig houten prieel, heeft een parkachtig karakter waarvan de aanleg deels nog het karakter van een tuin van ca 1900 vertoont. Op het terrein bevinden zich diverse waardevolle bomen waarvan te noemen een tweetal beuken, twee eiken en een kastanjeboom.

In 1877 koopt de heer Gerbrands, volgens de kadastrale legger, een stuk landbouwgrond dat in 1895 met een huis verkocht wordt aan zijn broer de timmerman H. Gerbrands die de eerstvolgende Jaren ook de ontwerpen voor de diverse verbouwingen maakt. Tussen 1896 en 1902 wordt in de tuin een vrijstaand schuurtje toegevoegd. In 1905 is er sprake van een bijbouw en in 1906 van een stichting. In 1908 wordt door H. Gerbrands een warande toegevoegd aan de linkerzijgevel die enige jaren later door de huidige serre vervangen zal worden. Andere bijbouwen vinden plaats in 1907, 1909 en 1911. De huidige verschijningsvorm dateert grotendeels uit de periode 1905-1911. In 1918 wordt er aan de linkerzijgevel een in baksteen opgetrokken kamer met een houten serre-achtige aanbouw toegevoegd. In 1930 wordt aan het bestaande schuurtje een tweede schuurtje toegevoegd naar een ontwerp van de bouwkundige H. Enklaar. Tenslotte wordt er aan de rechterzijgevel in 1936 een serre toegevoegd.

Het pand gebouwd op een rechthoekige plattegrond met de voorgevel evenwijdig aan de weg had oorspronkelijk één bouwlaag onder een zadeldak met nok haaks op de weg. Na verbouwing krijgt het pand een mansardedak (gedekt met gemoorde Hollandse pannen) Waarvan de zijschilden ter breedte van drie vensterassen opgewipt worden dusdanig dat er een halve verdieping ontstaat. Alle vensters zijn nog van persiennes voorzien, op de verdieping uitsluitend voor de benedenramen. De begane grond is witgepleisterd terwijl de baksteen van de verdieping wit geschilderd is. De symmetrische voorgevel heeft in het midden een ingangsdeur daterend uit de eerste bouwphase en bestaande uit een paneeldeur met twee vensters voorzien van gietijzeren opengewerkte roosters. In het bovenlicht een bijzonder gietijzeren levensboom-achtig ornament. De ingang wordt geflankeerd door lisenen tot de verdieping met geschilderde panelen. Boven de ingang een balkon gedragen door eenvoudige schoren (oorspronkelijk door twee houten stijlen op de hoeken) en voorzien van een ijzeren hek. Links en rechts een door een ongepleisterde getoogde 1,5-steens strek afgesloten venster met enkelruits schuifraam. Tussen begane grond en verdieping een rondom lopende halfsteens rollaag. De voorgevel heeft bovendien op de verdieping ter hoogte van onderdorpel, kalf en bovendorpel van de ramen en ter hoogte van de sierspant in de top horizontaal over de gevel lopende banden bestaande uit twee lagen baksteen. De verdieping heeft in het midden dubbele openslaande deuren met in iedere deur een venster. Boven de deur een bovenlicht met 2x4 ruiten met geel glas waarboven een ongepleisterde 1,5-steens strek. Links en rechts een venster met dubbel openslaande ramen met een bovenlicht en strek als bovengenoemd. Het overstekend dak heeft de in top een sierspantje met makelaar en is voorzien van bewerkte windveren.

Linkerzijgevel: van links naar rechts gezien heeft de begane grond een deur op ca 1 meter boven de grond daarnaast een houten serre en een aangebouwde kamer (beide uit 1918) voorzien van een enkelruits schuifraam met een vieruits bovenlicht met getoogde bovendorpel. Aansluitend op de kamer een grote houten serre die de op deze plaats in 1908 gebouwde warande vervangt. De serre die tussen 1908 en 1918 gebouwd moet zijn heeft bewerkte stijlen en regels, van een middenstijl voorziene vensters met vijfuits bovenlichten met geel glas. Opvallend is dat ieder venster aan de onderzijde een reeks van acht kleine ruitjes met geel glas heeft. De verdieping heeft onder het opgewipte dak drie kleine vensters met dubbele openslaande ramen en bovenlichten met 2x4 ruiten met geel glas.

Achtergevel: links een ongepleisterde keukenaanbouw (ca 1895) op een rechthoekige plattegrond onder een plat dak waarin aan de zijde van de linkerzijgevel een door een blind segmentboogje afgesloten venster met een zesruits schuifraam. Aan de zijde van de achtergevel een eveneens door een blind segmentboogje afgesloten venster waarin een gewijzigd raam. In de rechterzijgevel een deur (niet oorspronkelijk) met een tweeruits bovenlicht. Rechts, deels in de plint een houten luik waarboven een klein venster met een openslaand raam. De verdieping heeft links van het midden een uitgemetseld rookkanaal dat eindigt in een net overstekende dak doorbrekende schoorsteen. Rechts hiervan dubbele openslaande deuren met in iedere deur twee ruiten. Verder een klein raampje en een vierruits schuifraam. In de geveltop een klein rond venster waarin een ijzeren vierruits raampje.

Rechterzijgevel: links een schuifdeur met een groot venster en een onderpaneel met kussen en bovenlicht, in het midden een zesruitsschuifraam, rechts een serre uit 1936 onder een plat dak waarboven een bovenlicht. De verdieping heeft onder het opgewipte dak drie kleine vensters met dubbele openslaande ramen en bovenlichten met 2x4 ruiten met geel glas.

Schuurtje: vrijstaand fraai gedetailleerde witgepleisterd gebouwtje van één bouwlaag op een rechthoekige plattegrond onder een zadeldak voorzien van gesmoorde Hollandse pannen. De symmetrische voorgevel heeft in het midden dubbele openslaande opgeklampte deuren

met een smal bovenlicht met vijf ruitjes onder een blinde ongepleisterde segmentboog waarvan het boogveld bepleisterd is en van een ingekrast ruitmotief voorzien is. Ter weerszijden van de deuren een rondboogvenster met een ijzeren raam met roedeverdeling en vorktracering in de boog. In de geveltop dubbel openslaande zolderluiken aan de bovenzijde eindigend in de vorm van een keperboog. De linkerzijgevel heeft drie getoogde vensters met ijzeren zesruits ramen. De achtergevel gaat deels schuil achter een later aangebrachte houten aanbouwsel. In de top een getoogd venster met een vier-ruits ijzeren raam. De rechterzijgevel heeft links een venster als in de linkerzijgevel en daarnaast een in 1936 aangebouwd schuurtje van één bouwlaag onder een plat dak. Het schuurtje heeft dubbele openslaande deuren. In de zijgevel een driedelig venster.

Conclusie

In het pand is de historische ontwikkeling goed afleesbaar waarbij de diverse verbouwingen (in hoofdzaak tussen 1905 en 1911) die het pand ondergaan heeft mede bepalend zijn voor het waardevolle karakter. Het voormalige pension is architectuurhistorisch van belang vanwege de opvallende en gaaf bewaarde detaillering die merendeels karakteristiek is voor de periode rond 1910. Stedebouwkundig is het pand van belang vanwege de bijzonder fraaie situering waarvan het algemene beeld mede bepaald wordt door de aanwezige bomen. Het pand is tevens van sociaal-historisch van belang als oudste pension in Laag-Soeren, verblijfplaats van gasten van het kuuroord 'Bethesda'. Het pand vormt een deel van zuidelijke dorpsentree. Voor de karakteristiek van het geheel is ook het aardige schuurtje met aanbouw van belang.

Voldoet aan de basisnormen 1 en 2, alsmede aan de meerwaarden 1, 2, A en 7. Op grond van bovenstaande voldoet het pand aan artikel 1, sub a, b en c van de gemeentelijke monumentenverordening.

Literatuur/afbeeldingen:

Breukink, P.J.G., Dieren, Spankeren en Laag-Soeren in oude ansichten, Zaltbommel 1976, nrs. 59 en 71.

Gemeentearchief Rheden:

ingekomen stukken 1908 nr.661 en 1918 nr.589 (bouwtekeningen) .
diverse prentbriefkaarten.

Archief Bouw- en Woningtoezicht gemeente Rheden: Boerhavelaan 4, bouwtekeningen 1930 en 1936.

Inventarisator: Gelders Genootschap (R.C.)

Neg. nrs. : LS-a.14-22, b.15-17.

Voorgevel Voormalig pension Gerbrandts – 2016.

Foto: Kees van Splunter / fotoclub Veluwezoom © CC BY-NC-ND